

HISTORIA POLSKI

Rozdział 1. PIASTOWIE

1. Polska pierwszych Piastów

W IX wieku większość powierzchni Polski pokrywały lasy. Cały obszar Polski rozbity był na kilka terytoriów wielkoplemiennych, które oddzielone były od siebie naturalnymi granicami (bagna, puszcze).

Wśród plemion zamieszkujących tereny polskie najczęściej wymienia się następujące:

- Polanie nad Wartą (dzisiejsza Wielkopolska), jeziorem Gołło. Nazwa plemienia pochodzi od pola, w znaczeniu pola uprawnego;
- Wiślanie — nad górną Wisłą, z ośrodkiem w Krakowie;

- Lędzianie — nad Sanem i Wieprzem;
- Mazowszanie — nad środkową Wisłą;
- Pomorzanie — między dolną Odrą, dolną Wisłą, Bałtykiem i Notecią;
- Ślężanie — plemiona śląskie — Dziadoszanie (Głogów), Ślężanie (góra Ślęza), Opolanie, plemię Gołyszyców (koło Hradca), Bobrzanie (wokół Bolesławca), Trzebowianie (nad Kaczawą) — nad górną i środkową Odrą;
- Goplanie — na Kujawach, ziemia łączycka i sieradzka.

Z kolei „Geograf bawarski” z połowy IX wieku wymienia około 56 plemion zamieszkujących tereny na północ od Dunaju. Dziesięć z nich można powiązać z terenami polskimi, są to: Wolinianie (przy ujściu Odry), Pyrzyczanie (na prawym brzegu dolnej Odry), Ślężanie (w rejonie Wrocławia i Sobótki), Dziadoszanie (okolice Głogowa), Opolanie (Śląsk), Gołszyce (na lewym brzegu górnej Odry) Wiślanie (nad górną Wisłą), Lędzianie (być może między górnym Bugiem a środkową Wisłą) oraz trudne do zidentyfikowanie plemię — Goplanie („Glopeani” mający ponad 400 grodów, utożsamiani z Polanami). Jeden z największych obszarów zajmowało plemię Wiślan („kraj Wiślan” między Morawami a Dacją wspomina opis Germanii, dokonany przez króla angielskiego Alfreda Wielkiego, „Żywot św. Metodego” mówi o „pogańskim księciu, bardzo potężnym, siedzącym na Wiślech” [Wiśle]). Nazwa Polanie pojawiła się dopiero pod koniec X wieku.

Niewiele można powiedzieć o granicach plemion zamieszkujących ziemie polskie w IX wieku. Na pewno w IX wieku na terytorium Polski istniały dwa państewka plemienne — Polan i Wiślan. Państwo Wiślan było kierowane przez „potężnego pogańskiego księcia” (Legenda panońska). Ośrodkami były Wiślica i Kraków. Najpierw państwo zostało włączone do Wielkich Moraw przez Świętopełka, a po jego rozpadzie w 906 roku pozostawało w zależności od Czech.

Położenie Polski, odległe od głównych ośrodków kultury owego czasu, nie wpływało na przyspieszenie rozwoju cywilizacyjnego, ale dawało ochronę przed agresją i tworzyło warunki do ekspansji, co stanowiło główny cel istnienia ówczesnej organizacji państwowej. Na kształtowanie się polskiej państwowości wpłynęło także sąsiedztwo bardziej rozwiniętych organizmów państwowych, między innymi Wielkich Moraw.

Według tradycji rodzinnej Piastów zanotowanej przez Galla Anonima dynastia Piastów objęła władzę nad plemieniem Polan trzy pokolenia przed Mieszkiem I. Gall wymienia poprzedników Siemowita syna legendarnego Piasta, Leszka (Lestka) i Siemomyśla, którzy mieli kolejno panować w Gnieźnie. Państwo Polan powstało około 920–940 roku. Świadczą o tym głównie wykopaliska archeologiczne. W jakich warunkach to nastąpiło — nie sposób stwierdzić.

Najstarsza wzmianka o Mieszku I, zapisana przez kronikarza saskiego Widukinda w latach sześćdziesiątych X wieku, określa go jako władcę „Licikawików”. Wiadomość mówi iż władca Polan Mieszko toczył w 963 roku (podaje się również lata 964/965) walkę o dolną Odrę z plemieniem Wioletów.

Ówczesne państwo obejmowało wówczas terytoria Polan, a także Mazowsze i Kujawy.

Chrzest Polski za pośrednictwem Czech nastąpił w 966 roku (przypuszcza się w okolicach Wielkanocy). Ochrzcił się sam władca i jego bezpośrednie otoczenie — drużyna i dworzanie, natomiast chrystianizacja społeczeństwa trwała przez kolejne wieki.

Formacja zbrojna występująca w państwach wczesno-feudalnych w Europie Środkowej, w tym w Polsce do czasów Kazimierza Odnowiciela.

Możemy dopatrywać się wielu przyczyn przyjęcia chrztu przez Mieszka I. Po podboju Łużyc w 963 roku przez margra-

Mieszko i Dąbrówka na srebrnej monecie o nominale 100 złotych, bitej z okazji Tysiąclecia Państwa Polskiego.

biego Marchii Wschodniej, Gerona, naturalnym kierunkiem akcji chrystianizacyjnej był wschód i tereny Polan. Mieszko szukał również oparcia w ośrodku czeskim w sferze dyplomacji i wojskowości (walki toczony z Wioletami i Wolinami).

Przyjęcie chrztu umocniłoby model państwowy ustroju wraz z porządkiem społecznym związanym z religią, z systemem działającym we wczesnofeudalnych monarchiach, umożliwiało również nawiązanie kontaktów z cesarstwem i papieżem.

Chrzest miał także skutki ideologiczne – elita społeczna w państwie Mieszka szukała ideologii, światopoglądu odpowiedniego do jej wzrastających potrzeb intelektualnych. Przyjęcie chrztu otwierało Polanom całą śródziemnomorską kulturę związaną z rozwojem wiedzy, kultury, filozofii, prawa.